תלמוד ירושלמי · מפרשים · חידושי רידב״ז על תלמוד ירושלמי · סדר מועד

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי ביצה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי ביצה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-ביצה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 9
הלכה ג 9
הלכה ד 10
הלכה ה 12
הלכה ח 13
הלכה י 13
הלכה יא 15
פרק ב 15
הלכה א 15
הלכה ב 15
הלכה ה 15
הלכה ו 16
פרק ג 18
הלכה ד 18
פרק ד 19
הלכה א 19
הלכה ב 21
פרק ה 22
הלכה א 22
הלכה ב 23
הלכה ד 23

פרק א

הלכה א

מ"ט דב"ש מוכנת היא ע"ג אמה מה טעמון דב"ה נעשית כמוקצה שיבש. פי' דלשיטת הירושלמי מוקצה שיבש ולא ידע בו אסור וכן הוא במס' שבת בירושלמי פ"ג ולקמן ה"ג בפרק זה ולא כשיטת הבבלי במס' ביצה דף כ"ו ע"ב דמותר וכיון דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו אסור ל"ש אם הניח המוקצה במקום אחד לבד ל"ש שהניחו בתוך אוכלין אחרים הראוין לאכילה מ"מ כשאין הבעלים מכירין בו אסור ואוכלין האחרים מותר והמוקצה אסור ע"כ ה"נ אף דהתרנגולת מוכנת היא מ"מ הביצה הוי כמוקצה שיבש ע"ז פריך והא תני השוחט את התרנגולת ומצא בתוכה ביצים אע"פ גמורות פי' לא מיבעיא כשאינן גמורות דפשיטא דשרי דהוי כגוף התרנגולת אלא אפילו גמורות הרי אלו מותרות ואמאי ה"נ נעשה כהטמין מוקצה ליבש בתוך האוכלין ואין הבעלים מכירין בו והוא אסור ע"ז משני ר"ח ור"מ חד אמר אינו דומה טעם אכילתה מבפנים לטעם אכילתה מבחוץ וחורנה אמר שאינה נגמרת לגדל לאפרוחים עד שתצא לחוץ פי' וע"כ הוי כתרנגולת גופה וע"ז שאל לפ"ז אם דנחשבין כגוף הביצה מה הן בחלב ע"ז אמר דלענין חלב אינו כן נאמר אם היו מעורות לגידין אסורות ואם לאו מותרות דלענין חלב נחשבים מילתא אחריתי ואינן מגוף הביצה זולת לענין מוקצה נחשבים כגוף התרנגולת כיון שאינן חשובין נגמרין ממש [ומהאי סוגיא סייעתא לדברי הבעה"מ ז"ל דמשני על קושית ה"ר אפרים ז"ל למה השוחט תרנגולת ומצא בתוכה ביצים מותרות לאוכלן ביו"ט הא ניחוש שמא אי לא שחטן היתה יולדת היום וא"כ מאתמול נגמרה והוי הכנה מיו"ט לשבת ומתרץ הבעה"מ ז"ל דבמעי אמן כגוף התרנגולת חשיבא והק' הרמב"ן ז"ל במלחמות דא"כ אמאי מותר לאוכלן בחלב ומתורץ מאוד ע"פ האי סוגיא דאע"פ דלגבי מוקצה הוי כגוף התרנגולת מ"מ לענין חלב לא הוי כגופו וה"נ אף דלענין הכנה הוי כגוף התרנגולת מ"מ לענין חלב לא הוי כגופו וכ"כ הר"נ ז"ל שם] ודע דהא דעשאו כמוקצה שיבש הוא רק חומרא בעלמא אבל לענין דינא בתרנגולת העומדת לאכילה מותרת היא דאוכלא דאפרת היא כדאיתא בש"ס דילן ורק חומרא בעלמא הוא דהחמירו בנולד דעשאו' כמוקצה שיבש וכן איתא לקמן מפורש בהלכה זו דרק חומרא בעלמא הוא ודו"ק:

אחרים אומרים משם ר"א תיאכל היא ואמה מהו תיאכל היא ואמה אם היתה אמה מוכנת לשחיטה תהא מותרת. נראה לפענ"ד לא כפי' המפרשים ז"ל דפירשו אם היתה אמה הוא פשיטותא על השאלה דשאל מהו תאכל היא ואמה והאי ואין כל התרנגולים

מוכנים לשחיטה הוא דחוזר עוד ומקשה דז"א דהיכי מצינן למימר דסובר הירושלמי דליכא תרנגולת העומדת לגדל ביצים דמתמה ואין כל התרנגולים מוכנים לשחיטה לפי פירושם ז"ל אלא נלפע"ד דה"פ דמהו תיאכל היא ואמה אם היתה אמה מוכנת וכו' ואין כל התרנגולים וכו' היא הכל מן הקושיא והכי פריך על ר"א דשמותי הוא מתלמידי ב"ש דס"ל תאכל וקאמר ר"א דלעולם תאכל היא ואמה בין היא בין אמה ע"ז פריך מהו תאכל היא ואמה דממ"נ אם היתה אמה מוכנת לשחיטה תהא מותרת ואם לאו תהא אסורה ואין כל התרנגולים מוכנים לשחיטה בניחותא דהא לא שייך כלל דלעולם תאכל היא ואמה דז"א דהא אם אמה לא היתה מוכנת לשחיטה תהא אסורה דהא אין כל התרנגולים מוכנים לשחיטה ואיכא תרנגולים המוכנים לגדל ביצים ג"כ וכיון דאין אמה מוכנת לשחיטה תהא אסורה ע"ז משני א"ר בא תאכל בהכינה של אמה כלומר לאו כללא כייל ר"א דלעולם תיאכל היא ואמה אלא אדרבה פרט הוא דלא תיאכל הביצה אלא בהכינה של אמה אם האם מוכנת אז תאכל ואם לאו לא תאכל וכן משני בבבלי תאכל אגב אמה כגון שלקחה סתם נשחטה הוברה דלאכילה עומדת לא נשחטה הוברה דלגדל ביצים עומדת וה"נ משני כאן ר' בא דתיאכל בהכינה של אמה דווקא אבל לא דתיאכל היא ואמה לעולם כדקס"ד אלא אגב אמה:

עגל שנולד ביו"ט מותר שהוא מתיר עצמו לשחיטה ר"ז בעי מעתה מדברית תהא מותרת שהיא מתרת עצמה בשחיטה וכו' חזר ר"ז ואמר עגל מאתמול הוא גומר ברם הכא בו ביום נגמרה. הסוגיא הזאת חמורה וכבר עמד בזה הש"ק ז"ל ונראה לפענ"ד ע"פ מה דגרסינן במס' ביצה דף ו' ע"ב עגל שנולד ביו"ט מותר אפרוח שנולד ביו"ט מותר זה מוכן אגב אמו וזה מתיר עצמו בשחיטה ולכאורה קשה למה לא קאמרינן גבי עגל ג"כ הואיל ומתיר עצמו בשחיטה כמו באפרוח ויש בזה נ"מ לדינא באם הפרה עומדת לגדל ולדות דאז אינו מוכן אגב אמו כדכתב הרא"ש ז"ל ואילו לטעמא דמעב"ש אז מותר ומצאתי בצל"ח ז"ל דמקשה כן ומתרץ דגבי עגל לא שייך ההיתר דמעב"ש הואיל דיש לו היתר אגב אמו ומותר בשחיטת אמו והא דמקשו ר"כ ור"א לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד ביו"ט כלומר דכי היכי דבעגל שנולד ביו"ט מותר משום מעב"ש כן נמי באפרוח משמע דבעגל נמי יש ההיתר דמעב"ש ז"א דהם מקשין כל עיקר מן עגל שנולד מן הטריפה דהתם שייך מעב"ש ורב היה ס"ל דמקשין מנולד מן הכשירה ע"כ השיב להם הואיל ומוכן אגב אמו עכ"ל הצל"ח ז"ל אם שאינו לשונו ז"ל ממש ולפענ"ד אי אפשר לומר דר"כ ור"א לא הקשו מתחלה רק מנולד מן הטריפה אבל בנולד מן הכשירה ליכא למ"ד דס"ל ההיתר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה כדברי הצל"ח ז"ל דהא בירושלמי דסוגיא

דידן גרסינן מפורש עגל שנולד ביו"ט מותר שהוא מעב"ש והכא לא קאי על נולד מן הטריפה דהא לקמן גרסינן לה נולד מן הטריפה והכא ע"כ בנולד מן הכשירה אלא ע"כ דר"כ ור"א מקשין אפילו מנולד מן הכשירה וס"ל דאעפ"כ שייך ההיתר דמעב"ש דהא במעי אמו אי אפשר לשוחטו כדאיתא בתוס' ז"ל דדמי לשוחט בלילה או דס"ל דלא ניתר בד' סימנין כדר"א עיי"ש ע"כ בלידתו נתחדש היתר לשוחטו בעצמו ומיגו דאתקן להאי אתקן להאי ע"ז תירץ להו רב דז"א דהואיל ומוכן אגב אמו בשחיטה ותיבת בשחיטה לכאורה מיותר דפשיטא דבשחיטה הוא ניתר אבל מרמז להו עוד דבעגל שנולד ביו"ט אין צריך ההיתר דמעב"ש דהא מוכן אגב אמו בשחיטה כלומר בשחיטת אמו וכיון דשחיטת אמו מתיר לו לא שייך ההיתר הואיל ומעב"ש כדברי הצל"ח ז"ל ובזה יתבאר הירושלמי דגרסינן עגל שנולד ביו"ט מותר שהוא מתיר עצמו בשחיטה והוא כר"כ ור"א אפילו דניתר בשחיטת אמו מ"מ נתחדש לו ע"י לידתו עוד היתר שחיטה ע"י עצמו וע"ז פריך ר"ז מעתה מדברית תהא מותרת כו' צבי' כו' שהיא מתרת עצמה בשחיטה פי' דהא גבי עגל יש לו היתר בשחיטה ע"י האם רק דע"י עצמו אין לו היתר משום דמוכסה מן העין ואין בידינו לשוחטו וא"כ לפ"ז אין תימר דאפילו דבר שאין איסור שחיטה בגופו עליו רק משום שאינו לפנינו ואין בידינו לשוחטו אם תימר דנקרא מתיר עצמו בשחיטה א"כ מדבריות תהא מותרת והתם נמי נימא הואיל ומתיר עצמו בשחיטה דהא כשלא היה לפנינו לא היה בידינו לשוחטו ועכשיו הוא בידינו בשלמא אם לא היה לו היתר שחיטה ע"י האם וא"כ בע"ח שלא יצא לאויר העולם לא נתנה לו התורה היתר שחיטה עד שיצא לאויר העולם וא"כ הלידה מתרת אותו מאיסור אבר מן החי או שאינה זבוחה והיה עליו איסור שחיטה בגופו ע"כ שייך שפיר הואיל והלידה מתיר עצמו בשחיטה אבל כיון דאיסור שחיטה בגופו ליכא דהא יש לו היתר שחיטה ע"י האם להוציאו מאבר מן החי רק דהוא מוכסה ואין בידינו לשוחטו בעצמו ועכשיו ע"י הלידה בא לפנינו בידינו ולא נתחדש עכשיו היתר שחיטה בגופו רק דבפועל לא היה נשחט משום דמוכסה א"ת כן דנקרא מתיר עצמו בשחיטה אף דהיתר שחיטה בגופו יש לו אך שלא היה בפועל לשוחטו וכשבא אל הפועל נקרא גם הפועל מתיר עצמו בשחיטה א"כ מדבריות דהיתר שחיטה יש לו להוציאו מאבר מן החי אך דבפועל לא היה לפנינו וכאשר יבוא לידי פועל נימא דמותר איסור מוקצה הואיל ויש לו היתר בשחיטה בפועל ע"כ חזר ר"ז ואמר טעם אחר לעגל שנולד ביו"ט דעגל שנולד מותר דלא דמי לביצה שנולדה דעגל מאתמול הוא גומר וע"כ הוא מוכן [אפילו בנולד מן הטריפה דהוי דבר מוכן טמון בדבר שאינו מוכן כדאיתא לקמן] משא"כ ביצה דבו ביום שנולדה נגמרה ולא

ס"ל כרבה דמאתמול נגמרה אלא ביום זה נגמרה וכיון דביום זה נגמרה לא הוי אוכלא דאפרת דהוי כמוקצה שיבש כיון לא דלא הוי מוכן מאתמול דבנולד חמיר כ"כ כ"ז שלא היה מוכן מאתמול הוי כגרוגרת שיבש כשיטת הירושלמי וכדברינו לעיל. א"נ י"ל דהא דר"כ ור"א ס"ל דמתרת עצמה בשחיטה הוא כתירוץ התוס' ז"ל דלכתחלה אסור לשוחטו מידי דהוי בלילה שאינו יכול לראות ע"כ פריך ר"ז מעתה מדבריות תהא מותרת דהא אין עלה איסור שחיטה אלא שהוא אינו יכול לשחוט מפני שאינו יכול לראות והחסרון הוא שאינו בידו לשחוט כמו מדבריות:

א"ר בא אתיא כמ"ד הבהמה יולדת לחדשים מקוטעין. הרשב"א ז"ל פי' דקאי על עיקר דינא דעגל שנולד ביו"ט מותר שהוא מתיר עצמו בשחיטה והא נפל הוא ע"כ אתיא כמ"ד לחדשים מקוטעין ע"ז מסיק אפילו כמ"ד לחדשים מסוימין אך הגע עצמך שסיים אימת עלה עליה זכר עיי"ש:

אר"י לשון מתניתא מסייעה לר"ח ב"ב קיבת העכו"ם וקיבת נבילה אסורה. אלמא דעכו"ם חמור מנבילה דאל"כ של עכו"ם גופי' הוי נבילה ומשני כמשנה הראשונה דלמשנה הראשונה לעולם הוא כן דעכו"ם חמור מנבילה אבל למשנה אחרונה אף דחמיר מ"מ מותר כמו בנבילה ומסיים הגמ' דכמו כן כל המשנה קאי למשנה ראשונה חוץ מהסיפא דסיפא דאפי' למשנה אחרונה נמי קאי כמו דמסיק בבבלי חולין דף קט"ז ע"ב והילכתא מעמידין בקיבת נבילה ובקיבת שחיטת עכו"ם וכשירה שינקה מן הטריפה וכ"ש טריפה שינקה מן הכשירה מ"ט חלב המכונס בה כפירשא בשלמא היא ע"כ עיי"ש וא"כ כיון דפירשא בעלמא הוא הכל מותר וה"נ ה"ק דכל המתניתין אינו אליבא דהלכתא חוץ מסיפא דסיפא כשירה שינקה מן הטריפה קיבה אסורה היא רק למשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה מותר אך סיפא דסיפא טריפה שינקה מן הכשירה קיבתה מותרת היא קם אליבא דדינא אף למשנה האחרונה:

א"ר בא אתא עובדא קומי ר' יוסי ובעי מיעבד כר' יוחנן כד שמע דרב ור"ח פליגין שרע מיניה. פי' דבעי למיעבד כר"י דנולדה בזה מותרת בזה כד שמע דרב ור"ח פליגין שרע מיניה דאיתפלגון שירי פתילי שירי שמן שכבו בשבת מהו להדליקם ביו"ט רב ור"ח תריהון אמרו אסור ור"י אמר מותר א"כ רב ור"ח ס"ל דהוי קדושה אחת א"כ פליגין רב ור"ח ע"כ גם אביצה ע"כ שרע מיניה אר"מ קומי ר' יודן מה אפכן לן פתילה גבי ביצה פי' דמאי קמדמית ביצה לפתילה וכי בשביל דרב ור"ח ס"ל גבי פתילה לאיסור ע"כ רצונך לומר דגם ביצה אסורה ז"א דלא דמי ביצה לפתילה לענין לאסור משבת ליו"ט ומיו"ט לשבת כמו דאיתא בסוף הסוגיא הזאת גבי נושרין רבב"ח בעי קומי ר"ז מה בין

נושרין מה בין ביצה וכו' מעתה נולדה ביו"ט לא תאכל בשבת כו' פי' לב"ה והא ביצה דומה לנושרין א"ל וכיני לא דייך שהחמרת עליה אם נולדה ביו"ט לא תאכל ביו"ט כו' אלא שאת מבקש להחמיר עליה אם נולדה ביו"ט לא תאכל בשבת כו' פי' דלשיטת הירושלמי הא דב"ה אומרים לא תאכל אף בתרנגולת העומדת לאכילה הוא רק משום חומרא בעלמא כדפירשנו לעיל דמדמי למוקצה שיבש והוא רק חומרא בעלמא על יו"ט גופי' ואין להחמיר עוד שאף אם נולדה ביו"ט לא תאכל בשבת דזה הוי חומרא יתירה דכולי האי לא החמירו החומרא לדמותו למוקצה שיבש אפילו דנולדה ביו"ט לא תאכל בשבת] עיי"ש בסוף הסוגיא מפורש וע"כ קפריך הכא מה איכפלה פתילה גבי ביצה אפילו דפתילה אסור מ"מ ביצה מותרת דלא דייך שהחמרת עליה אם נולדה ביו"ט כו' בשלמא פתילה שכבה בשבת הוי מוקצה גמור משא"כ ביצה דלא הוי מוקצה גמור ולא דייך שהחמרת עליה כו' א"ל מן מה דאנן חמיין רבנן מדמי לה הדא אמרה היא הדא היא הדא פי' דהא חזינן דכולהו רבנן קיימי בחד שיטה דר"ח האוסר אוסר בזה ובזה ור"י המתיר מתיר בזה ובזה:

משום ארבעה זקנים אמרו הנאכל עירובו בראשון כו' ר"ח בעי מחלפי' שיטתי' דרב כו' ור"י אמר מותר ואר"מ קומי ר' יודן מה אפכן לה פתילה כו'. הוא אגב גררא מסיים הא דר"מ קומי ר' יודן אגב גררא דלעיל:

הכל מודין בנשרין שהן אסורין. פי' הכל מודין בנשרין שהן אסורין מיו"ט לשבת אפילו ב' קדושות הן דהא הכא אסורין משום שמא יעלה ויתלוש ולא משום מוקצה א"כ אפילו ב' קדושות הן הא הגזירה שמא יתלוש שייך אפילו בשבת אחר יו"ט שמא יתלוש דאם קשרית ליה באכילה שמא יתלוש גם היום בשלמא משבת לחול מותר דאם יאכל היום שמא יתלוש היום לא איכפת לן דהא מותר לתלוש היום אבל ביום האסור תלישה האיך יאכל ממה שנתלש אתמול באיסור אם קשרי לאכול תלישת האיסור א"כ יתלוש גם היום דבשלמא אם האיסור משום מוקצה שייך לחלק קדושה אחת לב' קדושות משא"כ לפי הגזירה דיעלה ויתלוש אין נ"מ בין קדושה א' לב' קדושות ע"כ הכל מודין בנשרין:

רבב"ח בעי כו' מה בין נשרין מה בין ביצה. הוא מילתא אחריתי וקאי על המתני' דמ"ט ס"ל לב"ש דביצה תיאכל מ"ש ביצה מנשרין הא בכלל פירות הנושרין היא כדאיתא בבבלי דחדא גזירה היא ע"ז משני אילו ביצים באימותיהן שמא אינן מותרין כו' וע"כ הוי כמו התרנגולת עצמה כדאיתא לעיל מוכנת היא ע"ג אמה וע"ז פריך א"כ דכל עיקר החילוק ביצה מפירות הנושרין הוא בזה דהוי כאמותיהן א"כ לב"ה דס"ל דלא הוי כאמותיהן ומוקצות הן מאמן צריך להיות לדידהו בכלל גזירת פירות הנושרין א"כ

נולדה בשבת לא תאכל ביו"ט ביו"ט לא תאכל בשבת כמו פירות הנושרין א"ל וכיני לא דייך שהחמרת עליה שאם נולדה ביו"ט לא תאכל ביו"ט דהא אין זה רק חומרא בעלמא דמקצינן הביצה מתרנגולת ואת מבקש להחמיר מיו"ט לשבת ודו"ק:

הלכה ב

ר' זריקן בשם ריב"ח ל"ש אלא לביעורו הא לאכילה כזית. אף לב"ש. וב"ה סברי ילפינן שאור דראיה משאור דאכילה דלכאורה י"ל איפכא דבביעור כולהו ס"ל דמדכתב שאור וחמץ דמיותר ל"ל שיעורו של זה לא כשיעורו של זה ולא ילפינן ביעור מאכילה דאימא איפכא דלענין ביעור כו"ע ס"ל דשיעורו של זה לא כשיעורו של זה ורק דפליגי לענין אכילה אם ילפינן אכילה מראיה דב"ש ילפי אכילה מראיה וב"ה לא ילפי ע"ז קמ"ל ר"ז בשם ריב"ח ל"ש אלא לביעורו הא לאכילה כזית דלענין אכילה אף ב"ש מודו וכן אמר ר"א בשם ר"י בין לביעורו בין לאכילה פי' דקאי על ב"ה דלא תימא בביעור לכו"ע בככותבת ורק דפליגי באכילה ואיפכא היא דב"ש ילפי אכילה מביעור וב"ה לא ילפי ע"ז קמ"ל ר"א בשם ר"י דלא כן אלא בין לביעור בין לאכילה כזית אליבא דב"ה ונמצא ממילא דכל פלוגתתן היא על הביעור ור"ז בשם ריב"ח ור"א בשם ר"י אמרו דבר אחד רק דר"ז שנה אליבא דב"ש ור"א שנה אליבא דב"ה ע"ז קם ר"מ עם ר"ח כו' ואף אנן אמרין ר"א בשם ר"י בין לביעורו בין לאכילה כזית דילא כן אלא דווקא לענין אכילה ס"ל לב"ה בכזית אבל לענין ביעור לכו"ע בככותבת ונמצא דב"ש דפליגי על ב"ה הוא ע"כ על האכילה א"כ מצינו ל"ז כריתות אם אוכל שאור וחמץ דנ"מ ביניהם אלא ע"כ דלב"ה בין לאכילה בין לביעור כזית ולא נחלקו ב"ש רק על הביעור ובביעור ליכא כרת ודו"ק:

הלכה ג

דאמר ר"ח בשם ר' יוחנן דג שסחטו כו'. עיי' בש"ק ז"ל דמקשה על התוס' ז"ל במס' שבת דף ע"ג ד"ה וצריך דכתבו ז"ל דקאי אליבא דר' יהודה שמעתתא דידיה וכאן מפורש דלא אמרה רק אליבא דר"ש והניח בצ"ע ועיי' בדברינו עולה יפה בע"ה ודו"ק:

ר' אבון בשם רבנן דתמן זאת אומרת שאין אפר הכירה מוכן אלא למצוה. כפי' הק"ע ז"ל וס"ל לרבנן דתמן דאפר כירה אינו מוכן בשלא הכינו ואף בדיעבד אם שחט אין מכסין את דמו בו רק בדקר נעוץ מבעוד יום והא דתני במתניתין ואפר כירה מוכן הוא זה קאי על לכתחלה דלא ישחוט לכתחלה אלא א"כ היה לו עפר מוכן מבעו"י וע"ז קמ"ל דאפר כירה נקרא ג"כ מוכן כשהכינו ע"כ זאת אומרת שאין אפר כירה מוכן אלא למצוה אר"מ בשלא הכינו אבל אם הכינו מכסין בו צואה ומצוה ואתיא כההיא דאר"ש דרש ר"א בשם ר' יהודה הכינו למצוה מכסין בו מצוה צואה מכסין בו צואה ומצוה והוא כמו בבבלי

א"ר יהודה מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו ריבר"ב אמר איתפלגון ר"ז ור"א בר"י חד אמר יש הכן לצואה פי' דהוי מוכן לכל צרכו אפילו לספק וחד אמר אין הכן לצואה פי' דלא הוי מוכן לכל צרכו ע"י הכנת צואה מתיב מ"ד אין הכן למ"ד יש הכן ויכסה בו את הכוי אי ס"ד דיש הכן למה תנינן בברייתא דכוי אין מכסין אותו ביו"ט אמאי והא יכול לכסותו באותו עפר שהכין על צואה בשלמא בדקר נעוץ אסור דדעתו על הודאי ולא על הספק אבל מהכן לצואה יכסנו [והוא כעין קושית הבבלי יכסנו כדרב יהודה ותירוצא דל"ל לא ס"ל] ע"ז משני א"ל כוי דרך בני אדם לטעות בו צואה אין דרך בני אדם לטעות בו אם אומר את כן אף הוא חופר בדקרו ומכסה כצ"ל אם אומר את דמותר לכסות כוי בעפר שהכניס לצואה אף הוא יטעה ויכסה בדקר נעוץ וזה אסור דאין דעתו לספק ע"כ אסרו כל הכיסוי של כוי ותני כן פי' דמביא ראיה על הא דמוקי מוכן הוא באפר כירה דמיירי שאינו מוכן ואעפ"כ מותר בדיעבד ולא מפרשינן המשנה דקאי ואפר כירה על לכתחלה וקמ"ל דאין מוכן אפר כירה אלא על המצוה ומיירי שהכינו ואעפ"כ אינו מוכן אלא למצוה כרבנן דתמן אבל אם לא הכינו אף בדיעבד אסור ז"א וע"ז מביא הברייתא ותני כן דאפר כירה מוכן למצוה בדיעבד אע"פ שלא הכינו ואם הכינו הרי הוא ככל עפר מוכן וכשלא הכינו נמי מוכן הוא בדיעבד למצוה ומביא ראיה ע"ז מברייתא הביא עפר לטוח את גגו סיד לסוד את ביתו הרי הוא מוקצה ואינו מוכן אית תנא מכסין בו ואית תניא תנא אין מכסין בו ריבר"ב בשם ר"ח מ"ד מכסין בו לשעבר ומ"ד אין מכסין בבא לשאול לכתחלה אלמא דאפילו עפר שלא הכינו אם שחט מכסין עמו ע"כ מיירי המתניתין דאם שחט שיחפור בדקר ויכסה בדיעבד בדקר נעוץ ואפר כירה ג"כ מוכן הוא אע"פ שלא הכינו כגון דהוסק ביו"ט מותר ג"כ בדיעבד כדאיתא בסוף הסוגיא:

הביא עפר לטוח את גגו סיד לסוד את ביתו. הוא ענין אחר לא ענין דאיתא בבבלי דף ח' ע"א הכניס עפר לגינתו ולחורבתו דשם מותר אפילו לכתחלה והכא אינו מותר אלא בדיעבד דשם הוי מוכן כדפירש"י ז"ל כיון דכנוס במקום אחד אבל להטיח גגו הוי כדקר נעוץ דאינו מותר אלא בדיעבד ולא לכתחלה ועיי' בט"ז ז"ל סי' תצ"ח ס"ק י"ז כדכתב בשם הרשב"א ז"ל לחלק כן וכתב ז"ל דדבר זה חידש הרשב"א ז"ל לחלק בין הכניסו לחורבה או לצורך גגו והוא מבואר בירושלמי כאן ודו"ק:

הלכה ד

אר"י ב"א סולם של שובך אם עשה הוא מלאכתו מאתמול כחושין הן. פי' סולם של עלייה לעלות בו לעלייה וסולם של שובך לעלות בו לשובך ולעלות בו לעלייה הוא

לעשות מלאכה אשר מותר ביו"ט אעפ"כ אסור לטלטל הסולם לזה דהא יכול לעשות מאתמול ולא שיצטרך לטלטל הסולם ביו"ט משא"כ לעלות לשובך מותר ונמצא לריב"א הנ"מ אינו בגוף הסולם אלא במקום שמוליכין אותו שם והנ"מ הוא בין אם לעלות לעלייה או לשובך אמר ריבר"ב סולם של שובך יכול הוא לעמוד עליו ולעשות מלאכתו. וע"כ שם כלי עליו והוא בתורת כלי אבל סולם של עלייה אינו יכול לעמוד עליו ולעשות מלאכתו ע"כ אין עליו תורת כלי כדאיתא ברמב"ם ז"ל פכ"ו מה' שבת וע"כ עיקר הנ"מ הוא בגוף הסולם אם הוא של שובך או של עלייה ושניהם היא להוליך לשובך וע"ז מסיק הגמ' דנ"מ בין ריב"א בין ריבר"ב סולם של שובך שהוא עולה בו לעלייה וסולם של עלייה שהוא עולה בו לשובך דלריב"א העיקר תלי בין שמוליך לשובך או לעלייה ולריבר"ב תלי בעיקר הסולם אם הוא של שובך או של עלייה דזה הוי עליו תורת כלי וזה אין תורת כלי עליו:

אריבר"ב סולם של שובך יכול הוא לעמוד עליו ולעשות מלאכתו כו'. כפי פירושינו דכיון דיכול לעמוד עליו הוי עליו תורת כלי משא"כ בשל עלייה אין עליו תורת כלי ובזה יש להבין שיטת הרמב"ם ז"ל דפסק בפכ"ו מה"ש דסולם של עלייה אסור משום דאין עליו תורת כלי וכתב הה"מ ז"ל שהוציא כן מיו"ט שאסרו סולם של עלייה אפילו בהטייה כדאיתא פ"ק דיו"ט דף ט' וכ"ש בשבת עכ"ל ז"ל ולכאורה משמע מתוס' ז"ל שם דכיון דכל האיסור בסולם של עלייה הוא משום דהרואה אומר להטיח גגו הוא צריך לא שייך זאת בשבת וע"כ שרי בשבת והאיך למד הרמב"ם ז"ל מיו"ט אבל לפי הירושלמי הא דריבר"ב משום דאין עליו תורת כלי שאינו ראוי לעמוד עליו וכמו כלי שאינו ראוי לישיבה לא הוי כלי וכ"כ סולם שאינו ראוי לעמידה אין עליו תורת כלי ודו"ק:

מחלפה שיטתון דב"ש דתנינן תמן ועוד אר"א וכו' חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים וכו' מחלפה שיטתון דרבנן וכו' עוד אינון אית להון חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים. התוס' ז"ל דף ל"ד ע"ב הביאו האי ירושלמי ובל"ס שהיה לפניהם גירסא אחרת בדברי ב"ה דהם ז"ל מפרשין הקושיא דהתם גבי מוקצה מחמרינן דבעי שירשום והכא לא בעינן רשימה ודי באמירה והתירוץ הוא דמוקצה דאקצייה בידים חמור מבע"ח וע"כ דגירסתם ז"ל הוא ל"ל חומר הוא בבע"ח אלא מוקצה דגרוגרת וצימוקין חמורה כדאיתא בכ"מ וע"כ דכל עיקר הקושיא דמחלפה שיטתון דרבנן דתמן הוא נובע מתירוץ הראשון דלבתר דשני דבע"ח חמורה ע"כ שייך הקושיא אבל בל"ז לא היה מקשה כלל ממוקצה בעלמא אמוקצה דגרוגרת וצמוקין אך לפי התירוצא דבע"ח חמורה ע"כ מקשה ומשני דל"ל בע"ח חמור וממילא אין כאן קושיא מעיקרא מגרוגרות וצימוקין אמוקצה בעלמא:

הלכה ה

א"ר יודן הדא דאת אמר בשהיו שם שתי קנים אבל אם אין שם אלא קן אחד לא בדא. פי' דקאי על בתוך הקן ומצא לפני הקן והא תנינן אם אין שם אלא הם הרי אלו מותרין פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי והנו"י ז"ל מאריך בזה ונראה לפענ"ד דה"פ דר' יודן מפרש להמתניתין דואם אין שם אלא הם דקאי על הקן דאם אין שם אלא קן אחד מותרין ולכאורה קשה על לשון הם לשון רבים והול"ל ואם אין שם אלא הוא דכיון דהכונה על קן אחד וע"כ לשון הם לשון רבים קאי על הגוזלות וה"פ דבתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין הנ"מ כשהיו לפני הקן עוד יונים רבים לבנים והשחורים שהזמין בתוך הקן מצא לפני הקן בתוך הלבנים אז אסורים דאמרינן דהשחורים אתו מעלמא כמו הלבנים דהא חזינן דאתו מעלמא דהוא הלבנים וכמו כן השחורים אתו מעלמא אבל אם לא מצא לפני הקן רק השחורים לבד לא תלינן ברוב אלא בקרוב אך אם נמצא שם לבנים ג"כ אמרינן כמו דלבנים מעלמא אתו כן השחורים מעלמא אתו ודמי כמו מצאה כתם למעלה מן החגור ולמטה מן החגור בשלא נזדקרה טהורה שאני אומר כמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון מעלמא עיי' במס' נדה דף נ"ט וביור"ד סי' ק"צ סעי' י"ז עיי"ש וא"כ קשה על ר' יודן דקאמר ואם אין שם אלא קן אחד לא בדא מלישנא דמתני' לשון רבים לשון הם משמע דאפילו אם היו שתי קינין נמי מותר אם לא היה לפני הקן לבנים ע"ז מתרץ ריב"ב דלעולם קפדינן על קן אחד דווקא והא דקתני לשון רבים הם ה"פ דבאין שם אלא גוזל אחד בלבד וקן אחת שחורים בלבד דלא קאי לשון הם על היונים אלא מיירי בדליכא מזומן ומוכן אלא גוזל אחד אך עם הקן שייך לשון רבים כלומר ואם אין שם אלא הם הגוזל והקן מותרין אבל אם היה שם ב' קנים אפילו דלא מצא רק גוזל אחד וכן אם היה שם רק קן אחת אך דהיה לפני הקן עוד גוזלות לבנים אסורים דאז פשיטא דהלבנים אתו מעלמא ע"כ גם השחורים אתו מעלמא ולא מהני מה שהוא קן אחד ובעינן תרתי קן אחד וגוזל אחת ולא יותר ממה שהזמין [וה"ה כמה גוזלות כמו שהזמין והא דנקט גוזל אחת לאורויי דקאי לשון הם על הגוזלות דהא מיירי אפילו בגוזל אחת אלא קאי על הגוזל והקן] ולא מפרשינן להמתניתין לקולא דאפילו בשתי קנים אך מכיון דלא היה לפני הקן יותר ממה שהזמין ולא היה לבנים תלינן לקולא ז"א אלא דבעינן תרתי גוזל אחת וקן אחד אז תלינן לקולא וכמו דאמר ר' יודן ודו"ק:

שמואל אמר המלחם את התריסין ביו"ט. הסוגיא הזאת שייך בסוף הלכה ו' והמדפיס הדפיס בסוף הלכה ה' וכזה מצוי כמה פעמים ודו"ק:

הלכה ח

וקשיא על דב"ה תרומה אינו זכאי בהרמתה הגע עצמך שיש עליה תניי. ומשני זו מפני זו דכיון דאסור לתרום בשבת וי"ט גופיה רק ע"י תנאי ע"כ גזרינן זו מפני זו משא"כ בחלה דמותר להפריש ביו"ט גופיה לא שייך לגזור ולמה תנינן חלה פי' דמפרש הסיפא דמסיימי ב"ה תאמר במתנות שזכאי בהרמתן ולא מסיימי חלה רק מתנות משמע אבל חלה אינו זכאי בהרמתה ע"ז קאמר דלמה תנינן חלה בהדי מתנות כלל במתניתין הוא משום חלה שהורמה חלתה כהדא דתני וכו' דמותר להפריש חלה ביו"ט דלכאורה י"ל דחלה אין מפרישין ביו"ט וב"ש ס"ל דאין מוליכין בין חלה בין מתנות וב"ה דס"ל דמוליכין דבר שזכאי בהרמתה ומחלקינן בין תרומה למתנות לא נקטו חלה כלל ע"כ י"ל דחלה אין מפרישין ביו"ט בין לב"ש בין לב"ה דלב"ש אין מוליכין ולב"ה ג"כ אין מוליכין חלה רק מתנות דהא ב"ה לא נקטו כלל חלה ואפילו ב"ש דנקטו חלה לא מוכח מינייהו דמפרישין חלה ביו"ט דהא אינהו ס"ל דאין מוליכין בשלמא אי ב"ה הוי מסיימי תאמרו בחלה ומתנות שזכאי בהרמתן שפיר הוי מוכח ממתניתין דחלה מפרישין ביו"ט אבל השתא לא מוכח ממתניתין דרשאי להפריש ביו"ט חלה ע"ז קאמר הגמ' ולמה תנינן כלל במתניתין חלה אליבא דב"ש ע"כ מוכח דמפני חלה שהורמה ביו"ט וע"כ הו"א דמוליכין ע"כ קמ"ל ב"ש דאין מוליכין וממילא לב"ה דס"ל דתאמרו במתנות שזכאי בהרמתן ע"כ דגם חלה מוליכין אליבא דב"ה דאל"כ למה תנינן כלל חלה במתניתין:

הלכה י

אר"מ יאות א"ר יונה אבא וכו' למה הותר מכלל ברירה ביו"ט וכו'. פי' דלב"ה הותר מכלל ברירה ביו"ט ע"כ לא מיבעיא לן דבשבת חייב ולא דמיא ליו"ט אבל לב"ש מיבעיא לן אם דס"ל ג"כ דהותר מכלל ברירה ביו"ט אך דכמה דאפשר לשנויי משנינן ולעולם אוכל מתוך פסולת חשיב ג"כ ברירה או דילמא דלא ס"ל דהותר מכלל ברירה ביו"ט רק דס"ל דאוכל מפסולת לא חשיב ברירה כלל ע"כ מיבעיא לן אם הותר בשבת אוכל מפסולת או לא ודו"ק:

ברר אוכלין מתוך אוכלין חזקיה אמר חייב ר"י אמר פטור מתניתא פליגא על חזקיה בורר ואוכל בורר ומניח על השולחן. פי' דבסיפא דהך מתניתא מסקינן ובלבד שלא יבור את כל אותו המין משמע דמיירי בב' מיני אוכלין דל"ל באוכל מתוך פסולת לא שייך לשון את כל אותו המין אלא הכי הול"ל ובלבד שלא יברור הכל אלא ע"כ דמיירי בב' מיני אוכלין וקתני ומניח על השולחן אלמא דאוכל מתוך אוכל מותר וקשיא לחזקיה ומשני רבב"ח בשם רשבר"י תיפתר כשהיו אורחין אוכלין ראשונה ראשונה פי' דאף להניח על

השולחן נמי הוא לאכול והא תני ובלבד שלא יבור את כל אותו המין אם עשה כן בשבת חייב פי' דעכשיו לפי אוקימתא דחזקיה ור"י בהאי מתניתא נתפרש הסיפא ובלבד שלא יבור את כל אותו המין אם עשה כן בשבת חייב [נראה לפענ"ד דהוא הברייתא דמובא בבבלי דף ע"ד ע"א ת"ר היו לפניו מיני אוכלים בורר ואוכל בורר ומניח ולא יברור ואם בירר חייב חטאת ובבבלי מפלפל בזה והכא מפרש לא יברור את כל המין ואם בירר חייב חטאת] ע"ד דחזקיה שכן הבורר כדרכו בשבת חייב דהא חזקיה מוקי להמתניתא דהיתירא הוא דבורר לאכול ואם בורר כל המין הוי כבורר כדרכו פי' בחיקו ובתמחוי לא לאכול וע"ד דר"י דהיתירא דרישא הוא דבורר אוכל מתוך אוכל לא הוי ברירה אפילו בחיקו ובתמחוי אבל אם בורר כל המין הוי כבורר אוכל מתוך פסולת וזהו הפי' ע"ד דחזקיה שכן בורר כדרכו וע"ד דר"י שכן בורר כדרכו במקום אחר דלחזקיה באוכל מתוך אוכל נמי אסור והיתירא הוא במקום הזה הוא רק משום בורר לאכול אבל בסיפא דלא חשיב כבורר לאכול וחשיב כבורר כדרכו במקום הזה גופיה דנמי אסור כיון דלא חשיב כבורר לאכול ואבל לר"י דהיתירא הוא משום דאוכל מתוך אוכל מותר וע"כ איסורא דסיפא הוא דחשיב כמו בבורר במקום אחר לא כבורר אוכל מתוך אוכל אלא מתוך פסולת ופריך ע"ד דחזקיה אפילו עיגולין מן גו עיגולין וכו' אין כיני אפילו בני נש מן גו בני נש מאי נ"מ עיגולין מגו עיגולין מן בני נש מגו בני נש מאי כדון כל עמא מודיי להא דאמר ר"א ר"א הי"ל אורחין אפיק קומיהון תורמוסין וכו' דאתון מיכל קונרסיה בסופה פי' קונרסיה היא מן התורמוס גופיה והוי כמו רמונים מגו רמונים לבנים מתוך שחורים וקונרסיה מן תורמוס היא כמו רמונים מגו רמונים וא"ל שיניחו קונרסיה בסוף וכשיגיע קונרסיה לידו יניחנה על הסוף ולברר תחלה התורמוס אחר אלמא דבמין אחד מותר לברר שחורים מן לבנים ולבנים מן שחורים ולא אסיר אלא דווקא בב' מינין אבל מין אחד שרי א"נ כיון דלר' אימי מותר אוכל מן הפסולת שלו כ"ש דמותר אוכל מתוך אוכל מין אחד ודו"ק:

מניין שאין בוררין ולא טוחנין ולא מרקודין ר"א בשם רשב"ל כל מלאכה לא יעשה בהם עד ושמרתם את המצות ר' יוסי בעי כלום למדו לתבשיל כו' אלא ר' יוסי בשם רשב"ל אך אשר יאכל לכל נפש וגו' מן ושמרתם את המצות. כן גי' הר"נ ז"ל בר"פ אין צדין וה"פ דאין נ"מ בין ר"א בשם רשב"ל לבין ר' יוסי בשם רשב"ל אך בלישנא דר"א בשם רשב"ל קאמר כל מלאכה לא יעשה עד ושמרתם את המצות כלומר דאסור כל מלאכה שהוא עד הלישה אפילו מלאכות של אוכל נפש ע"ז פריך ר"י דאדרבה ממקרא הזה הא ילפינן היתר מלאכת אוכל נפש ולדבריך דקאמרת עד ושמרתם את המצות א"כ אדרבה מותר

כל מלאכת נפש שקודם הלישה אלא כך אמר רשב"ל בהאי לישנא אך אשר יאכל לכל נפש וגו' מן ושמרתם את המצות מן לישה ואילך התיר הכתוב הזה ודו"ק:

הלכה יא

ר"ה רבה אמר לר"י נשייא שמעת מאביך תרנגולת מותר לטלטלה מה אם היתה מוכנת לשחיטה מותרת. פי' דר"ה רבה פריך לר"י נשייא מה קאמר דמותר סתם הא זה תלי באם היתה מוכנת לשחיטה מותרת ואם לאו אסורה דהא אין כל התרנגולים מוכנים לשחיטה ויש שעומדים לגדל ביצים והאיך קאמר סתמא דתרנגולת מותר לטלטלה ע"ז מהדר ליה לכן צריכה אפילו אינה מוכנת כלומר דזה גופה קמ"ל דאפילו אינה מוכנת ואם במוכנת לא היה קמ"ל וקמ"ל ע"כ דאף באינה מוכנת מ"מ מותר הטילטול וקמסיק הגמ' דר' יודן נשייא דמשני לכן צריכה אפילו אינה מוכנת אמר לו זאת בלחישה א"ל למה את אומרה לי בלחישה א"ל כשם ששמעתי' בלחישה כך אני אומר לך בלחישה ועיי"ש בדברינו לעיל בה"א ד"ה אחרים שכן שיטת הירושלמי דבאמת אין כל התרנגולים מוכנים לשחיטה ודו"ק:

פרק ב

הלכה א

מתניתא דרשב"א תני אין עושין מיו"ט למוצאי יו"ט וכו'. הפי' הוא כהפ"מ ז"ל דקאי על מתניתין דפ"ג דחלה ודו"ק:

הלכה ב

מתיב מ"ד בולד הטומאה למאן דאמר באב הטומאה אפילו בחול יהא טעון הערב שמש. עיי' בירושלמי פרק ב' במסכת שבת שבארנו שם בע"ה ולפי הנראה דעיקר הקושיא הוא על מתניתין דס"פ במה מדליקין עיי"ש ודו"ק:

הלכה ה

פתר לה תרין פתרין וכו'. נראה לפענ"ד דהנקודות שנדפס לבתר ועושה מדורה ומתחמם כנגדה קודם תיבת דברי הכל הוא בל"ס ט"ס והנקודות מיותרין הן וה"פ פתר לה תרין פתרין ע"ד דב"ש והיא ששתה מהן וע"ד דב"ה בעינן לכל הפחות שיהא ראויין לשתות וממילא בסיפא ועושה מדורה ומתחמם כנגדה ד"ה והוא שיהא קומקם כנגד המדורה אך לב"ש בעינן שישתה מן הקומקום ולב"ה סגי שיהא הקומקום ראוי לשתיה פתר לה פתר אוחרן ע"ד דב"ש והוא שיהא קומקום כנגד המדורה אפילו אינו שותה ממנו רק ראוי לשתיה ולב"ה אפילו אין הקומקום כנגד המדורה דלא בעינן כלל ראוי לשתיה לא

ברישא ולא בסיפא וה"ה דהמ"ל על הרישא גופה תרין פתרין לב"ש שיהא ראוין לשתיה ולב"ה אפילו אין ראוין לשתיה אלא מקצר בלישניה פתר הראשון מפרש הרישא ונגרר אחריו הסיפא ופתר אוחרן מפרש להסיפא ונגרר אחריו ממילא הרישא ודו"ק:

הלכה ו

אבא בר ר"ח אמר הדא דתימר בשלא עשה לו ע"ת אבל אם עשה לו ע"ת מותר. וע"כ מיירי שבישל ליו"ט והותיר לשבת דאל"כ מאי אריא הטמנה הא אסור לבשל המים ולהחמם לכתחלה א"ו מיירי שבישל ליו"ט והותיר לשבת אם רשאי להטמין אח"כ לשבת קסברי ב"ש דהטמנה אסור וב"ה ס"ל דמותר ופריך מה בין חמין לתבשיל למה נקטו חמין לענין הטמנה הול"ל אין טומנין מיו"ט לשבת דמשמעו בין חמין בין תבשיל ע"ז משני תבשיל דרכו לאכול ממנו חמין אין דרכו לשתות מהן פי' דהא קי"ל דבלא עירוב מותר לבשל ביו"ט קודם האכילה כמה קדירות ולטעום מעט מכל אחד ויותיר לשבת עיי' בשו"ע סי' תקכ"ז ע"ז ס"ל לב"ש דדווקא תבשיל שדרכו לאכול ממנו מותר אבל חמין דאין דרכו לשתות מהן זה אסור אבל ב"ה ס"ל דאף חמין מותר אף שאין דרכו לשתות מהן מ"מ כשישתה מעט שפיר מותר להטמינ' על שבת ובזה כו"ע מודים דמעשה הטמנה לא חשוב מלאכה כלל וזה מותר אך ב"ש ס"ל דאסור להטמין חמין מיו"ט לשבת מטעם דמיחזי כמיחם החמין מיו"ט לשבת אבל תבשיל דבישולו מותר מותר להטמין על שבת אך חמין לא מהני מה ששותה מהן דמיחזי ערמה דהא אין דרכו לשתות מהן ולהותיר ע"כ ס"ל לב"ש דאסור להטמין את החמין מיו"ט לשבת אבל תבשיל מותר דהא באמת אין שום איסור בהטמנה דלא הוי שום מלאכה דהא כבר נגמר מעשה הבישול ורק הוא מטמין על שבת ואיזה מלאכה שייך בהטמנה אך ב"ש ס"ל דלא נקרא הטמנה לחוד בחמין כיון דאין דרכו לשתות מהן ולהטמינ' א"כ הוי כמו שמיחם לכתחלה לשם שבת וב"ה ס"ל דאף חמין מותר בהטמנה דלא הוי כמיחם לכתחלה לשם שבת כיון דהוחמו לשם יו"ט אף דאין דרכו לשתות מהן אבל שיטת הבבלי דגרסינן במתניתין אין טומנין את החמין לכתחלה ביו"ט ופי' לכתחלה הוא להחם לכתחלה להטמין על שבת ואיסור בישול נגע בה וע"כ פריך בפשיטות אי דלא אנח ע"ת מ"ט דב"ה וע"כ משני ר"ה דכדי חייו שרו ליה רבנן ור"ה לטעמיה דאמר ר"ה מי שלא הניח ע"ת אופין לו פת אחת ומבשלין לו קדירה אחת פי' ולהטמין לשבת וע"כ לא נקט ר"ה וטומנין לו קדירה אחת משום דאז הוי משמע דמבשל ליו"ט וכשניתותר מותר לו להטמין ז"א דבזה אין שום מלאכה להטמין מיו"ט לשבת ומותר אפילו כמה קדירות אם ניתותר לו אלא קמ"ל דמבשל לכתחלה להטמין על שבת וכן בברייתא מסיק ג"כ ומחמין לו קיתון

אחד פי' דלכתחלה מחמין לו הקיתון להטמינו על שבת והא דנקט במתניתין הטמנה ולא נחלקו באפיה ובישול לשיטת הבבלי הוא משום דרבותא קמ"ל דמי שלא הניח ע"ת מותר לו לבשל על הטמנה ולהטמין אע"פ דמוכחא מילתא דע"ד דשבת קעביד אבל לגי' הירושלמי דלא גרסינן לכתחלה אלא שבישל לשם יו"ט וניתותר אם מותר להטמין על שבת בזה נחלקו ב"ש וב"ה דב"ש ס"ל דחמין שהוחמו ביו"ט לשם יו"ט ושתה מעט והותיר השאר אסור להטמין על שבת דמיחזי כמערים כיון דאין דרכו לשתות מהן וב"ה ס"ל דמותר אבל תבשיל כו"ע ס"ל דמותר להטמין על שבת כשאכל קצת ממנו היום ביו"ט דהא דרכו לאכול ממנו ולהותיר השאר והכלל בזה דלשיטת הירושלמי מתניתין כשבישל ליו"ט וניתותר אם מותר להטמין על שבת דס"ל לב"ש אם יטמין את החמין הנשארי' על שבת מחזי כהערמה דהא אין דרכו לשתות מהן ולהותיר השאר אלא לשתות כולו אבל תבשיל דרכו בכך לאכול קצת ממנו ולהותיר השאר. ובזה ניחא מאוד מה דלכאורה קשה על הפוסקים ז"ל שחולקים על הרב אלפסי ז"ל והרמב"ם ז"ל שפסקו דצריך לומר בהברכה בהדין עירובא יהא שרי לן לאפוי ולבשולי לחוד וסגי בזה לכל המלאכות והחולקים ז"ל ס"ל דצריך לפרט הכל כל דבר שאסור לעשות בלא עירוב וצריך לפרט גם לאטמוני ולאדלוקי שרגא וכן נקטו הפוסקים ז"ל ופלוגתא גדולה בין הפוסקים ז"ל וכן התוס' ז"ל כתבו באם לא פרט לאדלוקי שרגא אסור להדליק והה"מ ז"ל כתב דיש מי שמוסיף בנוסח לאדלוקי שרגא והבה"ג ז"ל כתב בנוסח לאפוי ולבשולי ולאדלוקי שרגא וכ"כ הרשב"א ז"ל עיי' בב"י ז"ל סי' תקכ"ז ולכאורה קשה על בה"ג ז"ל דלמה לא כתב ג"כ לאטמוני כיון שחלק על הרב אלפסי ז"ל והרמב"ם ז"ל וס"ל דלא נכלל באפיה ובישול וצריך לפרוט כל המלאכות שאסורין בלא עירוב א"כ קשה למה דילג הטמנה וכבר הקשה הט"ז ז"ל זאת ולדברינו ניחא מאוד דהא אין שום איסור בהטמנה לאחר שבישל בהיתר כגון אם בישל ביו"ט והותיר לשבת וראיה עצומה מירושלמי דסוגיא דידן דב"ה מתירין את הטמנה אף בלא ע"ת ובירושלמי לא מיירי בכדי חייו דהא לית מזה רמיזא כלל ואף ב"ש מתירין הטמנת תבשיל שנתבשל בהיתר כיון שדרכו לאכול ממנו ולהותיר אך בחמין משום דאין דרכו לשתות מהן וא"כ לפ"ז כשבישל בע"ת הוי בישול דהיתר פשיטא דמותר להטמין על שבת ואין בזה שום איסור מלאכה מיו"ט לשבת והטמנה דבבבלי הוא להחם לכתחלה חמין על הטמנת שבת ודו"ק:

פרק ג

הלכה ד

מחלפה שיטתיה דר"י דתנינן תמן ר"י אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה והכא הוא אומר הכן. פי' כיון דר"י אית ליה מוקצה מ"ט מתיר הכא ומשני ר"י כדעתיה דו אמר אין המומחה תורה וקאי על המתניתין במס' בכורות בפ"ה דגרסינן שם בכור שנסמית עינו ושנקטעה ידו ושנשברה רגלו הר"ז ישחט ע"פ ג' בני הכנסת ר' יוסי אומר אפילו יש שם כ"ג אינו נשחט אלא ע"פ מומחה ע"כ והת"ק דר' יוסי הוא ר' יהודה וס"ל ע"כ דלא בעינן מומחה מן התורה דאי ס"ד דמומחה מן התורה הוא היכי שרי במקום שאין מומחה ע"פ ג' בני הכנסת כדגרסינן שם בפירוש ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ואי דאורייתא היא היכי שרי הא צריך להיות אסור עד שימצא מומחה כדאיתא במס' יומא דף כ' ובפסחים דף נ"ח אי חצות דאורייתא היכי מקדמינן והיכי מאחרינן במקום דלא איפשר עיי"ש אלא ע"כ דהוי מדרבנן וכיון דהוי ע"כ מדרבנן ע"כ לא קשה הא ר"י אית ליה מוקצה דס"ל דאם לא היתה נבילה מע"ש אסורה דז"א דהא לכאורה קשה מאי מוקצה שייך הכא דהא ע"כ מיירי בשהיה בו מום מערב יו"ט וכיון שכן אפילו לא נודעה לו עד מחר אם הוי מום קבוע או מום עובר מ"מ אין זה מוקצה דהא קי"ל מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר כדאיתא במס' ביצה דף כ"ו ע"ב ואפילו לשיטת הירושלמי דמוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו אסור הא כבר ביארנו לעיל דזה לא הוי אלא בגרוגרות וצמוקין אבל בכ"מ מותר וא"כ לא דמי לנבילה דהתם נתנבלה בשבת גופיה אבל הכא היה בו מום מערב יו"ט אך דאין הבעלים הכירו בו. אבל ז"א דע"כ הוי מוקצה משום דאפילו כשהיה בו מום קבוע מערב יו"ט ואפילו כשהבעלים הכירו בו מ"מ אסור לאכול עד שיאמר המומחה מותר ובלא הוראת המומחה אסור הוא באכילה [כמו גבי ננעים דאפילו כשהוא רואה שטהור הוא לא הוי טהור עד שיאמר הכהן טהור הוא כדאיתא בתו"כ ומובא בירושלמי במס' פסחים פ"ו עיי"ש וכ"פ הרמב"ם ז"ל עיי"ש] וא"כ ניתר הוא באכילה ביו"ט גופיה בשעה שהורה החכם להתיר א"כ הוי כמו שנעשית נבילה בשבת דס"ל לר"י דהוי מוקצה ע"כ שפיר משני דר"י לטעמיה דס"ל דאין המומחה תורה ע"כ לא הוי אלא מוקצה דרבנן ובמוקצה דרבנן קי"ל כשנסתלק המוקצה לא אמרינן מיגו דאתקצאי לבה"ש רק במוקצה דאורייתא אמרינן מיגו דאתקצאי לבה"ש אבל לא במוקצה דרבנן כדאיתא בתוס' ז"ל במס' ביצה דף ל"א ע"ב עיי"ש וא"כ דכלהאיסור באכילה עד שהורה החכם הוא רק מדרבנן ע"כ כשמתיר החכם שוב לא הוי מוקצה ומשום דהת"ק דר' יוסי שם אינו מפורש מי הוא או ר"ש

או ר"מ או ר' יהודא ע"ז מסיק ר"ח בשם ר' אבא דר"י הוא כלומר דהת"ק הוא ר"י דר' יהודא לטעמיה במתניתין דידן דעביד ראיית בכור כראיית טריפה כמה דאת אמר רואין את הטריפה ביו"ט דאל"כ אסור לשחוט ודכוותיה רואין את הבכור ביו"ט דלא חשיב מתקן משום דמדמה ראיית בכור כראיית טריפה וכמו דראיית טריפה היא רק מדרבנן ולא חשיב מתקן ודכוותיה ראיית בכור היא רק מדבריהן ולא חשיב מתקן ורואין ביו"ט. ע"ז פריך ר' יודן לטעמך דס"ל דלפיכך לא חשיב מתקן משום דהוא מדבריהן א"כ קשה דמאי מדבריהן וטריפה מדבריהן כמה דאת אמר רואין את הטריפה ביו"ט ודכוותיה מפרישין את הדמאי ביו"ט:

ר"א בשם ריב"ח כל שמומו ניכר מערב יו"ט ולא התירו מומחה אלא ביו"ט אין זה מן המוכן. פי' דמפרש להמתניתין כל שאין ניכר מעיו"ט לאו שאין ניכר כלל אלא דלא איתחזי לחכם כמו דאיתא בש"ס דילן מאי כל שאינו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל צ"ל אלא דלא איתחזי לחכם וכו' עיי"ש וה"נ ה"פ אע"פ שניכר מעיו"ט לכל אדם אלא דלא איתחזי לחכם עד יו"ט אין זה מן המוכן וע"ז פריך והתני עגל בכור שנולד מן הטריפה ביו"ט מותר כיון דס"ל ניכר המום לכל מ"מ כל זמן דלא איתחזי לחכם הוי מוקצה א"כ מאי מהני שנולד הוא ומומו עמו כיון דכל זמן דלא איתחזי לחכם הוי מוקצה א"כ הוי מוקצה בין הלידה ובין ראיית חכם אלא ע"כ דכיון דניכר המום לכל לא הוי מוקצה אפילו לא איתחזי לחכם עד יו"ט א"כ לא היה לו שעת מוקצה לעונם ופי' דמתניתין כל שאין מומו ניכר הוא דלא ניכר מום כלל עד יו"ט ע"ז משני אמר ר"ח תיפתר שעבר המומחה וראהו פי' שעבר לאו לשון עבירה דעבד החכם עבירה אלא מלשון והוא עבר לפניהם דעבר החכם דרך שם דרך הילוכו וראהו בעת הלידה א"כ לא היה מוקצה אפילו שעה אחת וכה"ג משני בש"ס דילן אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דיינא התם ודו"ק:

פרק ד

הלכה א

ר' יודן בעי מהו להוציא תבן מרה"י לרה"ר ולא מתניתא הוא המוליך את התבן וכו'. אלמא מותר ומשני מתניתין כמ"ד לכל נפש אף נפשות בהמה בכלל מה צריכה ליה כמ"ד אין נפשות בהמה בכלל ופריך הגמ' ברם כמ"ד נפשות בהמה בכלל פשיטא ליה בתמיה דז"א דאף למ"ד נפשות בהמה בכלל נמי מיבעיא ליה משום דמתניתא במוציא להאכיל מה צריכה ליה במוציא להיסק כפי' הפ"מ ז"ל שלא לצורך אוכל נפש ומקום

הספק דמיבעיא ליה צ"ב דאם למ"ד אין נפשות בהמה בכלל מאי מיבעיא ליה לכאורה פשיטא דאסור וכן הסקה שלא לצורך או"נ פשיטא נמי דאסור אלא הענין האיבעיא הוא דהירושלמי לטעמיה דגרסינן בירושלמי בפ' משילין ה"ב מהו להדליק נר של אבטלה חזקיה אמר אסור מתניתא פליגא על חזקיה לא תבערו וגו' ביום השבת בשבת אי אתה מבעיר אבל מבעיר את ביו"ט וכו' אלא כי נן קיימין בנר של אבטלה [פי' התוס' ז"ל במס' ביצה דף כ"ג ע"א דהוא משום דא"ל הבערה ללאו יצאת כמו שכתב הריב"א ז"ל במס' פסחים דף ה' ע"ב עיי"ש] א"ר אבינה ותניי תמן ב"ש אוסרין וב"ה מתירין פי' דב"ש דס"ל גבי הוצאה אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב דל"ל מתוך גבי הוצאה ה"נ גבי הבערה וב"ה דמתירין דא"ל מתוך גבי הוצאה א"ל מתוך ג"כ גבי הבערה ר' נחום אחוי דר"א בעי קומי ר' יוחנן א"ל לא תיאסור ולא תשרי פי' הק"ע ז"ל משום דס"ל הא דאמרינן מתוך היא הלכה ואין מורין כן ועל הירושלמי הזה סמכו הפוסקים ז"ל דס"ל דבעינן גבי מתוך קצת צורך אוכל נפש אבל שלא לצורך לגמרי לא אמרינן מתוך ועוד סמכו על הירושלמי דלעיל פ"ק ה"ז דגרסינן שם תאני ולא את המפתח וב"ה מתירין ואמר רב הושעיא בר רב יצחק הדא דאת אמר במפתח של אוכלין אבל במפתח של כלים לא בדא והא ר' אבהו יתיב ותני ומפתחא דפלמנטרין בידיה פלפלין הי"ל בגוה ע"כ אלמא דבעינן צורך אוכל נפש קצת. והפוסקים ז"ל דסוברים דלא בעינן אוכל נפש קצת אלא אפילו שלא לצורך כלל מביאין ראיה מהאי ירושלמי דנר של אבטלה דתלי בפלוגתא דב"ש וב"ה גבי הוצאה דלב"ה דס"ל מתוך גבי הוצאה ה"נ גבי הבערה והא האי הבערה הוא נר של אבטלה דלא הוי צורך כלל ע"כ דלא בעינן שום צורך אוכל נפש אפילו קצת ומה שמסיים ר"י לא תאסור ולא תשרי סמכינן על ש"ס דילן דר' יוחנן גופיה ס"ל דשוה הבערה להוצאה עיי' בהפ"מ ז"ל פ"א ד"ה יו"ט עיי"ש והשתא לפי זה מבואר היטב הסוגיא דידן ר' יודן בעי מהו להוציא תבן מרה"י לרה"ר שלא לצורך אוכל נפש כלל משום דממתניתא דידן יש לפשוט דשרי הוצאה שלא לצורך או"נ כלל דתנינן המוליך את התבן ע"ז קמיבעיא ליה דילמא מתניתא אתיא כמ"ד אף נפשות בהמה בכלל והוי לצורך אוכל נפש אבל למ"ד דאין נפש בהמה בכלל אסור ההוצאה ולא אמרינן מתוך בשלא לצורך לגמרי או דילמא דאמרינן מתוך אפילו שלא לצורך כלל ומתניתא אתיא אף למ"ד דאין נפשות בהמה בכלל א"נ במוציא לצורך הסקה ולא לצורך או"נ של בהמה אפשר דאסור וממתניתין לא מוכח דאפשר מתניתין מיירי במוציא לאוכלין של בהמה וכמ"ד אף נפשות בהמה בכלל או דילמא מתניתין מיירי אף במוציא להסקה ואמרינן מתוך אפילו שלא לצורך לגמרי ונשאר באיבעיא ובאמת פלוגתא הוא בירושלמי בדין

הזה אם בעינן קצת צורך אוכל נפש או לא לר"ה בר רב יצחק דאמר לעיל הדא דאת אמר במפתח של אוכלין ס"ל דבעינן צורך קצת ולר' אבינה דתלי בנר של אבטלה בפלוגתא דב"ש וב"ה ס"ל דלא בעינן קצת צורך אוכל נפש וע"כ בעי ר' יודן אם יש לפשוט מהך מתניתא הדין הזה או לא ונשאר בתיקו וה"נ ס"ל לר' יוחנן לא תיאסר ולא תשרי דס"ל ג"כ דהוי איבעיא וכההיא איבעיא דר' יודן ודו"ק:

ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוסי מוקצה שיבש אסור ליגע בו רבי אמר לר"ש בריה עלה והבא לנו גרוגרות מן העלייה. פי' במקום שמונחין שם התאנים להתייבש ובזמן שמייבשים אותן נקראים עדיין תאנים וענבים ובזמן שנגמר יבישותם נקראים גרוגרות וקס"ד דר"ש בריה דכ"ז שהן מונחין במקום המוקצה אף שנתייבשו כבר מ"מ אסור משום מוקצה ולמד כן ממתניתין דידן אבל לא בעצים שבמוקצה וקס"ד דגרוגרות דמיא נמי לעצים שבמוקצה ע"ז קמהדר ליה רבי ואדיין את לזו אין אסור משום מוקצה אלא תאנים וענבים בלבד בזמן שמייבשין אותן כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפכ"ו מה"ש הי"ד דאין לך אסור משום מוקצה אלא גרוגרות וצימוקין בזמן שמייבשין אותן אבל לאחר שנתיבשו כבר ונקראים גרוגרות אין אסורין משום מוקצה. והא דגרסינן בבבלי במס' שבת דף מ"ה ובסוף מס' ביצה אין אסור משום מוקצה אלא גרוגרות וצימוקים בלבד הכונה על זמן שמייבשין אותן וכן פירש"י ז"ל בגרוגרות וצימוקין שנשתהו שם מעט עיי"ש ע"ז קאמר ר"ז בעי קומי ר' יוסי לא מיסתברא באילין פיצולייא הוי עובדא א"ל אוף אנא סובר כן אתא ריבר"ב ר' יצחק בר ביסנא בשם ר' יוחנן באילין פיצוליא הוי עובדא ושאל רק על פיצולי תמרי ע"ז א"ל אין מוקצה לר"ש אלא תאנים וענבים בלבד ולא דשאל ליה על גרוגרות והשיבו דאין מוקצה אלא תאנים וענבים ז"א אלא דשאל ליה על תמרים והשיבו דאין מוקצה אלא תאנים וענבים בלבד אבל הנ"מ בין גרוגרות לתאנים וענבים לא שאל ליה כלל דפשיטא דלא הוי מוקצה אלא בזמן שמייבשין אותן. ושייך האי סוגיא הכא משום מתניתין דאבל לא עצים שבמוקצה כנ"ל ודו"ק:

הלכה ב

שמואל אמר בשלא נתכוין לעבותה אבל אם נתכוין לעבותה אסור בשלא התנה אבל אם התנה מותר רנב"י בעי ויש אדם מתנה לסתור אוהלין. לכאורה קשה הא שיטת הירושלמי דמהני תנאי במס' שבת בפ"ג דגרסינן שם דאם התנה על הנר לאחר שיכבה לטלטלו מותר ופריך אליבא דמאן אי אליבא דר"מ הא ס"ל כל המיוחד לאיסור אסור וא"כ מאי מהני תנאי הא לא הוי משום מוקצה דנימא דיועיל התנאי ואי לר"י הא הוי מוקצה מחמת מיאוס והאיך מהני תנאי וכי בשביל שהתנה לא הוי מיאוס ומשני דאתיא

אליבא דר"ש דמודה בעששיות דאין דעתו עלה והוי מוקצה ע"כ מהני תנאי עיי"ש בדברינו שכן הוא שיטת הרמב"ן ז"ל דלדידן מהני אף לר"מ ג"כ תנאי דהא לש"ס דילן טעמא דר"מ הוא משום מוקצה ע"כ מהני תנאי עיי"ש וא"כ ע"כ לשיטת הירושלמי מהני תנאי ועיי' באו"ח סי' רע"ט סעי' ד' ובביאור הגר"א ז"ל שם וכן הרמב"ן ז"ל ס"ל דמהני תנאי בסוכה נפולה וכמו כן מהני תנאי בנר דשניהן שוין עיי' בביאור הגר"א ז"ל שם ויסודות של הרמב"ן ז"ל דמהני תנאי בנר היא מהירושלמי הנ"ל א"כ יקשה מאי פריך רנב"י על שמואל הכא הא בנר שם דמהני תנאי היא ברייתא מפורשת בירושלמי אבל באמת לא קשה מידי דהירושלמי בסוגיא דידן לא מיירי בסוכה נפולה כמו בש"ס דילן אלא בטפול לה עדיין ולא נפלה ממנה ע"כ ע"ז פריך רנב"י ויש אדם מתנה לסתור אוהלין והיינו דמסיק ואומר בפני שמואל בטפול לה עדיין מה שנתכוין לעבותה וע"ז הוה רנב"י הוי בה אבל אם נסתרה ואינו טפול לה עדיין מהני תנאי כמו בנר שכבה ומתורץ קושית הש"ק ז"ל דמקשה למה לא הביאו הפוסקים ז"ל הך דינא משום דבלא נפילה קי"ל כרנב"י דלא מהני תנאי כן נראה לפענ"ד ביאור הסוגיא הזאת ודו"ק:

פרק ה

הלכה א

רב ירמיה בשם רב פורשין מחצלת ע"ג שופוף של לבנים בשבת וכו' תני ר"ה נחיל של דבורים פורסין עלי' סדין בחמה מפני החמה כו' מה כרב כשמואל כאן מלמעלן כאן מלמטן. הסוגיא ביארתי בע"ה במס' שבת ובקיצור מבואר הענין דהנה במס' שבת גרסינן נוטל את הכיסוי ופירש"י ז"ל דהכיסוי אינו נקרא בסיס לדבר האסור כיון דנעשה לשם כיסוי לא איכפת לן על מה שעליו מונחים דברים המוקצים והנה כורת ונחיל ב' ענינים כי נחיל היא שולדות הדבורים יוצאים ויושבין על ענפי האילן כמבואר בכמה מקומות וא"כ כשיושבין בין הענפים ונמצא דמכוסה הסדין בענפי האילן למעלה ואילן מחובר הוא וכשנוטל הסדין מזיז הענפים שעליו ולא נקרא בסיס לדבר האסור משום שהוא נעשה לכיסוי ע"ז שאל דרב אמר כלי ניטל לדבר שאינו ניטל ושמואל ס"ל ג"כ דכלי ניטל לדבר שאינו ניטל אבל ר"ש בר"י ס"ל משום ר' ינאי אביו דאין כלי ניטל לדבר שאינו ניטל. וע"ז שאל על הברייתא דר"ה אם כרב כשמואל כלומר אם שמעינן מברייתא דר"ה אלא דינא כרב ושמואל אי דין אחר ומסיק דזה אינו דינא דרב ושמואל אלא דין אחר כאן מלמעלה כאן מלמטה פי' דדינא דרב ושמואל הוא כשנותן למעלה ודינא דר"ה הוא מלמטה דהא הסדין בין הענפים והענפים עליו ומ"מ מותר כיון דהוא בתורת כיסוי

וכלי ניטל לדבר שאינו ניטל ע"כ מותר לכסות הסדין על הנחיל וכיון דהוא כיסוי על הדבורים אע"ג דהענפים שוכבים על הסדין הוי כמו מתניתין דמס' שבת דהגיזין שוכבים על הכיסוי והכיסוי על הקדירה לא הוי הכיסוי בסיס להן אע"ג דהוא למטה מהן וכל הדברים כשהן למטה נעשו בסיס לדבר שלמעלה מלבד כיסוי אע"ג שהוא למטה אין נעשה בסיס למה שלמעלה מהן. והסוגיא הזאת גרסינן גם במס' שבת על מתניתין הנ"ל ועיי"ש ודו"ק:

הלכה ב

ר"נ אחוי דר"א בעי קומי ר' יוחנן א"ל לא תאסור ולא תישרי. עיי' בר"פ המביא ה"א מה שביארנו שם הסוגיא הזאת בע"ה ודו"ק:

הלכה ד

א"ר בא תחומין עשו אותן כמידת הדין תדע לך שכן. הפי' האמיתי הוא כמו שפי' הפ"מ ז"ל כי מפורש כן בירושלמי במס' מע"ש עיי"ש ודו"ק:

מה נפק מביניהון המים מ"ד מפני שאין בהם ממש הרי אין בהם ממש. גי' המפרשים ז"ל גי' אמיתית היא דקאי על הגי' דתוספתא דר' יהודא פוטר במים מפני שנבלעין בעיסה אבל באמת ס"ל לר"י דהמים יש בהם ממש ולא דס"ל דלעולם אין בהם ממש ורק לא מהני לענין תחומין אף שאין בהם ממש רק משום דנבלעין בעיסה ז"א אלא דס"ל דבאמת יש ממש במים והיינו דקאמרינן מה נפק מביניהון המים כלומר המים גופיה אם נקראין אין בהם ממש אם יש בהם ממש מ"ד מפני שאין בהם ממש הרי אין בהם ממש מ"ד מפני שהן נבלעין בעיסה הרי אינן נבלעין בתבשיל אבל גוף המים יש בהם ממש. והאי תנא דבפ"ב דמס' חלה גבי עפר חו"ל שנכנס בספינה לארץ חייבת במעשרות ובשביעית אר"י אימתי בזמן שהספינה גוששת אבל אין הספינה גוששת פטורה היא ע"כ אליבא דר"י דהתוספתא דטעמא דר"י הוא משום שהן נבלעין בעיסה אבל בתבשיל שאין נבלעין שפיר חשיבא מים דיש בהם ממש דאל"כ מאי נ"מ בגוששת לאינה גוששת דאפילו אם אינה גוששת נמי יהא חייב במעשרות ובשביעית דהוי כמו שגוששת דהא אין ממש במים והוי כמו שגוששת אלא ע"כ דהאי תנא ס"ל כר"י דהתוספתא הנ"ל דיש ממש במים וע"כ פטור באין הספינה גוששת ובזה יתבאר שם היטב הפלוגתא שבין ר' חגי לר' יוסי דגרסינן שם א"ר חגי ר' יהודא כדעתיה דר"י פוטר במים שאין בהם ממש א"ר אבין לא מיסתברא דלא מחלפא שיטתיה דר"י לא היתה הספינה גוששת כמו שהספינה גוששת ע"כ פי' דר"ח ס"ל דתלי בר' יהודה דמתניתין דס"ל אין ממש במים וע"כ דומה

כמי שלא נכנסה לארץ וע"ז השיב לו ר' אבין דלא מיסתברא חילופין דאדרבה ר' יהודא דמתניתין הוא ר' יהודא דהתוספתא דס"ל יש ממש במים ודו"ק: